

МѢСЕЧНО ИЛЛЮСТРОВАНО РЕЛИГИОЗНО СПИСАНИЕ

Год. VIII.

Септемврий 1899.

Брой 9.

Второто Лѣтно Училище на Българскитѣ Евангелски Проповѣдници.

Прѣди три години се държѣ въ гр. Самоковъ първото Лѣтно Училище на Българскитѣ Евангелски проповѣдници. Тази година второто Лѣтно Училище се държѣ въ гр. Ловечъ, отъ 28-й миналий Юлий до 4-й Августъ. Цѣльта на събирането на Евангелскитѣ проповѣдници на така нарѣченото Лѣтно Училище е да се приспособятъ тѣ по-добрѣ за важно то дѣло, на което сѣ при-звани, чрезъ слушане сказки по прѣдмѣти отъ специаленъ и общъ интересъ за тѣхното дѣло. Програмата се изработва три, четири мѣсеца прѣди отварянето на училището, и на сказкицитѣ се дава доволно врѣме да приготвятъ сказкици си.

Въ Четвъртъкъ на 28-й миналий м. Юлий се отвори въ Методистката Епископална Черква въ гр. Ловечъ второто Лѣтно Училище. Слѣдъ нѣколко думи отъ Г-на М. Н. Поповъ, Прѣдсѣдателъ на Проповѣдническото Братство на югъ отъ Балкана, се държѣ първата сказка върху *Черквата и Младѣжта* отъ Ив. М. Цаковъ, пастиръ на Евангелската Черква въ Хасково. Тази сказка ще се обнародва въ единъ отъ близкиѣ броеве на *Хр. Свѣтъ*. Нека кажемъ тукъ, че редовниѣ събрания за сказки се държаха всѣка заранъ отъ 10 до 12 часа. Всѣка сказка вемаше около 45 минути, и останото врѣме до 12 часа се употребяваше въ разискване

по прѣдмѣта отъ членоветѣ на Лѣтното Училище. По този начинъ на волниѣ говорители се даваше случай да допълнятъ въ нѣщо, или пъкъ да обяснятъ по-добрѣ нѣкои отъ изложенитѣ въ сказката мисли. Молитвенитѣ събрания, държани всѣка заранъ токо прѣди сказката — отъ 9 до 10 часа, бѣха твърдѣ назидателни и добрѣ на-строяваха проповѣдниците, както и всички други присѣтствующи за слушане на сказкици и участвуване въ разискванията. Врѣмето слѣдъ пладнѣ се прѣкарваше въ разходки и екскурзии.

Втората сказка върху *„Кой е Най-добриятъ Начинъ за Евангелизиране Народната Маса въ България“* се държа отъ К. Г. Паламидовъ, пастиръ на Методистката Епископална Черква въ Плевенъ. Сказки-кътъ най-първо обясни що значи *евангелизиране* челоуѣкъ, и послѣ той изложи какви трѣбва да бждатъ *евангелизаторитѣ*, или тѣзи които се стараятъ да просвѣтятъ народа съ евангелскиѣ истини, необходими за духовното му подигане. Тази сказка, като твърдѣ важна, прѣдизвика живо разискване, въ което зеха участие нѣколко проповѣдници.

Третата сказка: *Пастирско Посѣщение и Значението му* отъ Т. Константиновъ, Прѣдсѣдателствующъ Презвитеръ на Русенския Черковенъ Окржгъ. Сказкикътъ даде твърдѣ добри правила за какъ най-добрѣ да се правятъ пастирскитѣ посѣщения.

Службитѣ държани въ Недѣля, на 1-й Ав-

густъ бѣха твърдѣ назидателни. Отъ 9 до 10 прѣдъ пладнѣ се държѣ Любовното Събрание по реда на Методистката Епископална Черква — съ раздаване хлѣбъ и вода въ знакъ на християнско общение. Въ това събрание се казаха и нѣколко живи християнски свидѣтелства.

Слѣдъ това послѣдува редовното богослужение. Проповѣдта се държѣ отъ М. Н. Поповъ, пастиръ на Евангелската черква въ Ст. Софѣя. Текстътъ бѣше: „А това което се нице отъ строителитѣ е всѣкой да се намѣри вѣренъ“ 1 Кор. 4; 2. Г-нъ Поповъ е ималъ добрината да ни изпрати кратко извлечение отъ словото си, което ще обнародваме въ единъ отъ близкитѣ броеве на *Хр. Свѣтъ*. Слѣдъ словото се отслужи Господнята Вечеря.

Подиръ пладнѣ на 3 часа се държѣ Недѣлното училище. Урокътъ бѣше отъ Иезекиила 37; 1—12 — видѣнието на пророка за сухитѣ кости — К. И. Терзиевъ, пастиръ на Евангелската черква въ Самоковъ, води Недѣлното училище. Той даде твърдѣ живи и трогателни поучения върху урока.

Вечерята часа на 8 се извърши пакъ редовното богослужение. Проповѣдта се държѣ отъ С. Томовъ, пастиръ на Методистката Епископална Черква въ гр. Русе. Текстътъ бѣше отъ Иоан. 15; 5 — „Защото безъ Мене не можете нищо да сторите“, и Фил. 4; 13. „Всичко мога чрѣзъ Христа, който ме укрѣпява“.

Понедѣлникъ, 2-й Августъ, Р. Томсонъ, Директоръ на Научно-Богословското Училище въ гр. Самоковъ и бивши редакторъ на В. „Зорница“, държѣ сказката си върху *Длъжността на Родителитѣ къмъ Дѣцата*. Тази сказка обнародваме въ този брой. Приятно ни е да кажемъ, че на сказката присъствуваха мнозина отъ Ловченскитѣ граждани, единъ отъ които изказа своята благодарностъ за практическитѣ и твърдѣ хубави мисли тъй живо изложени. „Родителитѣ въ България иматъ нужда отъ учители“, каза той „които да ги наставляватъ какъ да възпитаватъ дѣцата си. По моралното и религиозното възпитание на дѣцата има много да се работи въ нашето отечество“.

Вторникъ, 3-й Августъ, сказка върху *Влиятелна Проповѣдь*, отъ Д. Фурнаджиевъ, пастиръ на Евангелската Черква въ Кюстендилъ. Тази сказка бѣше специално на-

начена за проповѣдници. Прѣдметътъ се живо и ясно разви отъ сказчика. Сжщия денъ слѣдъ пладнѣ проповѣдницитѣ направихъ твърдѣ приятна екскурзия на една хубава мѣстностъ, по край рѣката Осъмъ. Врѣмето се прѣкара твърдѣ весело въ разни игри, и се свърши съ сладка вечеря на трѣвата. Часа на 8.30 пещерята всички се завърнаха благополучно въ града.

Въ Срѣда, 4-й Августъ, се държѣ сказка върху „Истинското Черковно Единство“ отъ М. Д. Дѣлчевъ, пастиръ на Методистката Епископална Черква въ Ловечъ.

Послѣдната сказка, държапа отъ С. Томовъ въ Четвъртъкъ, 5-й Августъ, бѣше върху *Библейска Хомилетика* или „може ли Библията да послужи за основа на науката и искуството на проповѣдването“.

Вечерята часа на 8 се държѣ прощальното събрание въ Методистката Черква, и на другия денъ, въ Петъкъ, се раздѣлиха проповѣдницитѣ и тръгнаха всѣкой за своето поле на работа.

Прѣди да се разидатъ, проповѣдницитѣ зеха твърдѣ важни рѣшения, които, като се турятъ въ дѣйствиe, ще поставятъ Лѣтното Училище на по здрава основа и ще го направятъ още по-полезно и дори необходимо за всѣкой проповѣдникъ, който желае подобръ да се приспособи за светото дѣло, на което е призванъ. Между друго избра се тричленна комисиия да изработи единъ курсъ за прочитане за проповѣдницитѣ и да имъ го съобщи въ началото на идущата 1900 год.

Въ Съединенитѣ Държави на Америка има вече единъ видъ Лѣтень Университетъ, който носи названието *Шитоква* (Chautauqui) отъ името на хубавото езеро, край брѣговетѣ на което се най-напрѣдъ той организира. Този лѣтень университетъ има клонове въ всичкитѣ държави на Американския Сюзъ, и дори и въ всичкитѣ Английски колонии. Има разни курсове на този Лѣтень университетъ, и нѣма пужда учащитѣ да ходятъ на Лѣтния университетъ. Тѣ могатъ да учатъ книгитѣ на който курсъ желаятъ, и а края на годината да дадатъ писменъ испитъ на въпроситѣ, които имъ се пратятъ. Колко щѣше да бѣде добръ да се урѣдѣше подобно Лѣтно Всеучилище въ и въ нашето мило отечество?

Длъжността на Родителитѣ къмъ Дѣцата.*)

Като се старая да кажа нѣщо по този много важенъ прѣдметъ, азъ мисля че ще отговоря по-добрѣ на каквото се очаква отъ мене въ това Лѣтно Училище, ако изложатъ онѣзи начала, които ми се виждатъ най-важни, намѣсто да влѣза въ много и разни подробности. Даже ако щѣше да е полезно, азъ се съмнявамъ, да ли кой да е чловѣкъ би могълъ да състави пълненъ и подробенъ списъкъ отъ нѣщата, които родителитѣ трѣбва и не трѣбва да правятъ къмъ дѣцата си. Тѣзи нѣща сж сами по себе си токо-рѣчи безбройни; и така сжщо сж безбройни разнитѣ обстоятелства, които винаги трѣбва да се иматъ прѣдъ видъ, когато родителитѣ рѣшаватъ какъ трѣбва да построятъ къмъ дѣцата си. За това ще е много по-практично да се занимаваме съ основнитѣ начала — съ общитѣ правила — които обематъ всичкитѣ тѣзи работи и се прилагатъ въ всички обстоятелства. Щомъ схванемъ добрѣ тѣзи начала, разберемъ ясно значението имъ, и бждемъ напълно убѣдени въ важността имъ, можемъ да се надѣмъ, че всѣки съвѣстенъ и разуменъ родителъ ще умѣе какъ да ги прилага въ безкрайнитѣ обстоятелства, които му се прѣдставятъ.

Казахъ, че ще се занимаваме съ начала и общи правила. Но, по-строга, азъ трѣбваше да употребя единственото число, и да кажа, че ще се занимаваме съ началото — съ общото и всеобемающе правило, което подлежи подъ всичкитѣ отношения между родители и чада. Защото, ако се не лъжа, колкото и да са различни разнитѣ работи, които единъ родителъ трѣбва да върши за дѣцата си, тѣ всички гонятъ една цѣль, и за това всички иматъ същия основателенъ характеръ. Не зная да ли съставителитѣ на програмата сж имали въ умовѣ си сжщата мисль, когато, намѣсто „Длъжноститѣ“, тѣ сж написали „Длъжността на Родителитѣ къмъ Дѣцата,“ но както и да е, азъ мисля, че всичкитѣ родителски длъжности може да се включатъ въ една върховна

длъжностъ, всичкитѣ имъ начала на дѣйствие, може да се каже, че произхождатъ или зависятъ отъ едно велико начало. Тази длъжностъ, това начало, е да подлагатъ подъ дисциплина дѣцата, които Богъ имъ дава.

Между многото библейски поучения, които подкрѣпватъ този възгледъ, има едно, което е особено забѣлжително. Това е мѣстото дѣто Богъ, като казва че „Авраамъ непрѣмѣнно ще бжде народъ великъ и силенъ, и ще се благословятъ чрѣзъ него всичкитѣ народи на земята,“ прибавя тѣзи обяснителни думи — „Защото го познавамъ че ще заповѣда на синоветѣ си и на дома си слѣдъ себе си.“ „Ще заповѣда на синоветѣ си“ — ето вкратцѣ цѣлата идея за дисциплина, и ето безъ съмнѣние, една отъ тайнитѣ, които обясняватъ успѣха на Авраамовитѣ потомци. Вѣрата, разбира се, бѣше главната основа на тѣхното добродетелствование — вѣрата на Авраама и на онѣзи, които имаха духъ подобенъ на неговия; но пакъ не бива да забравяме, че самъ Богъ въ това мѣсто съединява съ думата „защото“ т. е., съединява, като слѣдствие и причина. Тѣзи двѣ нѣща, едно, че Авраамъ щѣше да стане голѣмъ народъ и благословение на всичкия свѣтъ, и друго, че той щѣше да възпитава своитѣ чада съ отечески заповѣди.

Какво значи дисциплина? Дисциплина не значи само да се налагатъ наказания на прѣстѣпницитѣ. Наказанието е частъ отъ дисциплината, и е важно само по себе си; но толкова далечъ е то отъ да може да се земе като равнозначуще съ дисциплината, щото не ще да грѣшимъ, ако кажемъ, че колкото по-успѣшна бива дисциплината, толкова по-малко мѣсто ще занимава въ нея наказанието. — Тѣй сжщо дисциплина не значи тираническо управляване. По-послѣ азъ ще кажа нѣщо повече по тази точка, защото е отъ особена важностъ; и за това тукъ ще кажж само това, че волята и щѣнието на родителя не е мѣрилото, по което трѣбва да се писква покорностъ отъ дѣцата. Разбира се, азъ не казвамъ че дѣцата — или поне непълнолѣтнитѣ дѣца — иматъ право да възражаватъ на родителитѣ си, че това или онова е просто тирания и да се не покоряватъ на нѣкои тѣхни заповѣди; но казвамъ, че самитѣ родители трѣбва да помнятъ, че дѣцата имъ може крайно да се

*) Сказка, държана на Авг. 2-й, 1899 г. на Лѣтното Проповѣдническо Училище въ гр. Ловечъ, отъ Р. ТОМСОНЪ, Директоръ на Американското Научно-Богословско Училище, въ Самоковъ.

онеправдаятъ, ако ги управляватъ само по своето щѣние, намѣсто по закона на правото. И щомъ влѣзе въ родителското управляване една капка несправедливостъ, съ това дѣцата се повреждатъ и дисциплината се разваля. — Най-послѣ дисциплина не значи да се отказва на едно дѣте всѣко нѣщо което то желае, и да му се заповѣдва всѣко нѣщо, което то не иска. За голѣмо чудо, има родители и наставници, които така мислятъ, и чие то управляване на дѣцата имъ се състои въ това, да издирватъ и намѣрватъ какво искатъ дѣцата, и винаги да се противятъ на щѣнието имъ. Тѣ казватъ, че съ това дѣцата се научавали да нѣматъ своя воля, и така да ставатъ покорни; но щѣлътъ на дисциплината не е да лишава дѣцата отъ волята имъ, но да ги приготвява за врѣмето, когато тѣ сами ще трѣбва да управляватъ своята воля. — Прочее, като не отговарямъ вече отрицателно, но положително, на въпроса: „Какво значи дисциплина?“ азъ ще кажа, че тя значи — да се научаватъ дѣцата въ всичко, което правото изисква отъ тѣхъ, и тогава да настояваме — ако е възможно по любезни и насърчителни начини, ако ли не, то съ строгостъ и, ако е нужно, съ наказание — да го изпълняватъ.

Сега нека видимъ какъ трѣбва да се прилага това общо начало къмъ дѣцата.

Дѣцата, като човѣци, иматъ сложно естество; и това начало трѣбва да се прилага по отношение къмъ всичкитѣ части на естеството имъ. Азъ не казвамъ, че е невъзможно да се възпитава правилно и дисциплинира едната частъ на дѣтската природа, ако се не възпитаватъ и другитѣ. Ний всица сме виждали хора съ добръ дисциплинирани умове, но съ прави съвѣсъмъ необуздани, или хора, които покоряватъ душитѣ си на Божиитѣ закони, но не покоряватъ тѣлата си на здравословнитѣ закони. Тѣзи нѣща ставатъ. Но трѣбва да помнимъ, първо, че които хора биватъ възпитани по отношение къмъ едни части на природата си, а не и къмъ другитѣ, тѣ сж несъвършено и неправилно възпитани; а ний, като родители, не бива да се задоволяваме да излазятъ изъ нашитѣ домове несъвършено и неправилно възпитани чада. Ний гонимъ най-добритѣ възможни слѣдствия. Нашата надежда е да можемъ да оставимъ на идущия вѣкъ, на отечеството си, а най-паче на Го-

спода, чада усъвършенствуваши, до колкото нашата грижа може да ги усъвършенствува.

И трѣбва да помнимъ, второ, че правилното възпитаване на едната частъ на дѣтската природа помага на правилното възпитание и на другитѣ части; което ще каже че, ако възпитаването на едната частъ се прѣнебрѣгва, то другитѣ части по малко лесно и по-малко успѣшно се възпитаватъ. Ако почнуваме съ дисциплинирането на по-долнитѣ части на дѣтското естество, тогава по-голѣма надежда можемъ да имаме за успѣхъ, когато дойде врѣмето да се занимаваме съ по-горнитѣ части.

Азъ ще говоря първо, съ малко думи, за дисциплинирането на тѣлото. Какво се изисква отъ дѣцата по право относително тѣлата имъ? Азъ мисля, че ще намѣримъ достатъченъ отговоръ на този въпросъ даже въ по-долни съображения. Ако само се попитаме — Кое изглежда по-благоприлично? Кое е по-приятно да попиаме? Кое ни причинява наслаждение, а кое — отвращение? — Дѣте ли съ чисти ржѣ и лице, или дѣте съ мръсни ржѣ? Дѣте ли съ чиста глава и вчесана коса, или дѣте съ противното? Дѣте ли, което ни напомнява за благоволеното дихание на кравитѣ, когато се завръщатъ отъ пашата, или дѣте което лошо мирисе още отъ една или двѣ крачки надалечъ? Тия сж силни и, споредъ мене, достатъчни доказателства въ полза на тѣлесната чистота и правилностъ. Но ако има родители, които не се влияятъ отъ подобни съображения, има доказателства, които сж още по-силни. Първото е, че човѣческото ни тѣло е било особено създадено отъ Бога да съотвѣтствува и да бжде приличенъ домъ на душата ни, създадена по Божия образъ. Второто е, че Исусъ Христосъ, нашиятъ безжественъ Спасителъ, се е облѣкълъ въ това тѣло. И третото е че, понеже Духъ Святий обитава въ насъ, ако сме Божии чада, то тѣлата ни сгаватъ храмове на самата Сжщностъ на чистотата и светостта. Отъ това се вижда, че Богъ Отецъ, Богъ Синъ, и Богъ Светий Духъ сж се съединили да покажатъ особена честъ къмъ човѣческото тѣло; и за това не бива ний да го безчестимъ, като го прѣнебрѣгваме. Ний не можемъ да си въобразимъ Нашия блаженъ Спасителъ, че ходеше отъ мѣсто на мѣсто съ нечисто тѣло, или че, по какъвто и да билъ начинъ, Неговото

тѣлесно присѣствие е било отъвратително или неприятно за слушателитѣ Му. Търсѣте изъ всичкитѣ Европейски живописни галерии, и вий ще видите, че живописцитѣ, макаръ, че често прѣдставляватъ апостола Петра и други отъ апостолитѣ съ коса като купове сѣно, и съ неправилно носени дрехи, вижги прѣдставляватъ Господа нашего като съвършено приличенъ въ тѣзи отношения. Не е възможно дугояче да мислимъ за Него. Прочее, имаме доволно доказателства, че правото изисква отъ дѣцата да пазятъ съвършена тѣлесна приличностъ и правилностъ. И за това родителитѣ трѣба да настояватъ, както на по-главнитѣ нѣща, като чистотата и наредеността на тѣлото и дрехитѣ, така и на другитѣ, пакъ важни нѣща, като правилното сѣдене и ядене на трапезата, ходенето изъ къщи съ леки стѣпки, говоренето съ тихъ и нискъ гласъ, стѣпването равно на позѣтѣ, щото да се не изтриватъ обущата имъ, било на вѣтрѣ или на вѣпъ, по наравно, — и други подобни. Всичко това е дисциплина за тѣлото; и ний трѣбва да учимъ дѣцата си, че не бива да мислятъ, че могатъ да се обхождатъ къмъ тѣлата си както да е, но така както правото изисква отъ тѣхъ.

Послѣ имаме дисциплината на ума. Тукъ ний се намираме на по-високо равнище; и отговорността на родителитѣ е съразмѣрно по-голѣма. По отношение къмъ тази точка азъ мисля за нужно да направя само една бѣлѣжка; но прося вниманието ви върху нея, защото тя ми се вижда твърдѣ важна. Обичайно е да говоримъ за дисциплинирането на ума чрѣзъ четепето на книги, а особено чрѣзъ училищно образование. И колкото ся касае до това, можемъ да се благодаримъ, че има сега сравнително малцина родители, които не усѣщатъ своята отговорностъ къмъ тази частъ. Причинитѣ имъ за това може да не сѣ до тамъ уважителни. Тѣ може да не мислятъ за ума че е, ако не вѣнецътъ, то поне близу до вѣнеца на човѣческото естество, и по тази причина особено се нуждае отъ внимателно грижене. Тѣ може би само признаватъ факта, че въ тѣзи врѣмена образованъ умъ е най-доброто срѣдство, съ което човѣкъ може да си прокара успѣшенъ пѣтъ прѣзъ живота, и по тази причина тѣ ся грижатъ за развиването му. Но както и да е, тѣ доставятъ на дѣ-

цата си, споредъ силитѣ си, книжовно и училищно образование; и никой не може да откаже, че единъ образованъ умъ е донѣкадѣ и въ една смисълъ единъ дисциплиниранъ умъ. Но да ли е това всичко, що може да се каже? Изисква ли правото отъ дѣцата само да не растатъ съ неразвити умове? Да ли всѣкакъвъ видъ умствено развитие може по право да се нарича умствена дисциплина? Азъ отговарямъ „Не!“ И азъ вѣрвамъ, че длъжността на родителитѣ е да подлагатъ дѣцата си подъ умствена дисциплина, до колкото могатъ, по слѣдующитѣ четири точки: — (1). Дѣцата да се занимаватъ съ книги на опрѣдѣлени и редовни врѣмена, а не само когато имъ се чете; (2). Да не четатъ само приказки и романи, но главно солидни книги — исторически, научни и пр.; (3). Когато срѣщатъ мѣчнотин, да имъ помагатъ сами тѣ да надвиватъ на тѣзи мѣчнотини, като мислятъ за себе си, а не да имъ съобщаватъ всичко съ готови отговори; (4) и най-главно, да научатъ дѣцата си да мислятъ правилно. Като помощъ къмъ правилното мислене азъ не зная друго упражненіе, което да е толкова полезно за дѣцата, защото е и занимателно, колкото да поправятъ смѣшно-глупави изражения, както, наприкладъ, думитѣ на онзи който, като насмалко щѣлъ да се удави, когато миналъ прѣзъ една рѣка, се врекълъ, че пѣма вѣче да стѣпни въ вода, додѣто не се научи да плава. — и, когато дѣцата сѣ по-голѣми, да талкуватъ разни притчи — било библийски или народни. Но какъвто планъ и да се слѣдва, длъжността на родителитѣ къмъ умоветѣ на дѣцата имъ е да се стараятъ, щото развитието имъ да е правилно и — въ истинската смисълъ на думата — една дисциплина.

Още на по-високо равнище иде дисциплината на правитѣ. Тукъ ний намираме толкова голѣмо разнообразие въ мнѣния и обичаи, въ характера и обстоятелствата, щото би трѣбвало цѣли часове за да се говори по малко по всѣкий даже отъ по-важнитѣ само случаи, които родителитѣ трѣбва да иматъ прѣдъ видъ. Но, както вече казахъ, такива подробности сѣ вѣнъ отъ моята програма. Азъ съмъ зель думата „дисциплина“ като равнозначупца съ родителската длъжностъ, и съмъ опрѣдѣлилъ дисциплината като налагането на това, което се изисква отъ правото. Прочее, азъ тукъ се питамъ — „Какъ

во изисква правото отъ дѣцата въ кръга на правитѣ?⁴ Правото не изисква еднаквостъ въ правитѣ на всички дѣца, като да сж били излѣни все отъ единъ калѣпъ: не изисква, щото едно дѣте да се старае да се отказва отъ правитѣ, съ които го е Богъ дарилъ. Но отъ друга страна, правото не позволява на едно дѣте да расте като диво растение, съ тръне и бодили, съ копривени листи и отровни сокове. Правствената дисциплина не е толкова дѣло на изкореняване колкото на опитомяване, не толкова на унищожаване, колкото на промѣняване и оползотворяване. И задачата на родителитѣ е да намѣрятъ нѣкой способъ, по който разнитѣ дивни елементи, разнитѣ прави и наклонности у дѣцата имъ, често пжти противорѣчущи помежду си, да могатъ така да се укротяватъ, щото всички да излѣзатъ не само невредни, но и полезни. Има такъвъ способъ. Не е лесно прилагаемъ. Но ако търпеливо, любезно, постоянно се прилага, съ молитвенъ духъ, той винаги ще сполучи цѣльта си. Този способъ е да поучаваме дѣцата си първо да мислятъ за другитѣ, послѣ за себе си. Най-напрѣдъ, когато сж много малки, ний ще ги научаваме да мислятъ, прѣди да сторятъ нѣщо — Какво ще каже на това тати и мама? Послѣ ще имъ казваме да мислятъ за слѣдствията на прѣдложенитѣ имъ дѣйствия върху всички около тѣхъ. Сетнѣ ще имъ помагаме да мислятъ винаги — какво ще каже Богъ? Като така навикнуватъ да турятъ на първо мѣсто чувствата и интереситѣ на другитѣ, а на второ мѣсто своитѣ, дѣцата въ скоро врѣме ще ставатъ любезни и полезни; защото това е просто божествениятъ законъ на любовта, чрѣзъ който чловѣкъ прѣстава да бѣде съсрѣдоточенъ въ себе си, и намира срѣдоточието на живота си нѣкадѣ вънъ отъ себе си.

Най-послѣ, имаме дисциплинирането на душата. Тукъ ний постѣгаме най-високото равнище въ възпитанието на дѣтето — религиозното му възпитание. И тукъ, разбира се, е много лесно за насъ да знаемъ какво да прѣдставяме прѣдъ дѣцата като нѣщо, което правото изисква отъ тѣхъ. Нашиятъ религиозенъ учебникъ — Библията — не ни остава въ никакво съмнѣние за това. Душата наистина не може силомъ да се принуждава; но родителската длъжностъ е, по всевъзможенъ начинъ, да показва на младата душа,

че по право се изисква отъ нея, първо да признава съществуването на едно Върховно Същество, второ, да се покорява на Неговото управление, и, трето и най-вече, да Го люби съ всичкитѣ си сили.

И тукъ азъ желая да настоя особено върху това, че религиозното възпитание на едно дѣте трѣбва да е главно — почти изключително — работата на родителитѣ му, а не на кое да е друго лице. Като разискувамъ тази точка, знаей, че ще каажъ нѣкои нѣща, съ които вий, или повечето отъ васъ, нѣма да се съгласите; но пакъ тѣзи сж моитѣ дълбоки убѣждения, по които азъ самъ се вода, и по които бихъ обичалъ да се водятъ и другитѣ Християни, и азъ го усѣщамъ за своя длъжностъ да си изкажа мнѣнието. Прочее, моето мнѣние е че, въ сегашнитѣ врѣмена, религиозното възпитание на дѣцата е твърдѣ много работа на вънкашни, ако и много добри хора, а твърдѣ малко на родителитѣ. Особено не удобрявамъ начина, по който сега се прѣкарва Св. Недѣля. Имамъ прѣзъ този день толкова много събрания, щото остава съвсѣмъ малко врѣме за фамилиаренъ животъ, а особено за религиозното възпитание на дѣцата отъ родителитѣ имъ.*) Азъ, съ редки изключения, не излазямъ въ Св. Недѣля повече отъ два пжти, а по-нѣкога — но не често — само еднѣжъ. Останалото врѣме азъ раздѣлямъ между частно четене и разни упражнения съ своитѣ дѣца. И азъ мисля, не само, че имамъ право така да правя, но че е и моя длъжностъ. Азъ считамъ Св. Недѣля първо като Божий День по второ — и защото е Божий день — за домашенъ день. Онѣзи, които нѣматъ дѣца или поне нѣматъ млади дѣца, нека работятъ въ Св. Недѣля, ако щѣтъ, за прѣнебрегнатитѣ дѣца на другитѣ, нека вършатъ мисионерска работа; но на родители съ млади дѣца азъ твърдо съмъ убѣденъ, че тѣхната работа въ Св. Недѣля трѣбва да е главно въ дома съ тѣхнитѣ дѣца. И тукъ азъ ще прибавя да кажа, че никога до сега не съмъ проваждалъ дѣцата си въ Недѣлно училище; и до когато имамъ здравие азъ никога нѣма да ги изпратя. Азъ съмъ на мнѣние, че Недѣлното училище е изгубило първобитния си характеръ, и че сегашниятъ му характеръ не е за удобрение. Недѣлното

*) Това се отнася до родителитѣ на Евангелски семейства и тѣхнитѣ дѣца.

училище дължи началото си на онзи мило-сърденъ и благочестивъ кърпачъ*) въ Южна Англия който, като видѣлъ, Недѣля слѣдъ Недѣля, да се скитатъ по улицитѣ, цѣли тѣли прѣнебрегнати дѣца, му ставало жално за тѣхъ, подмамвалъ ги съ портукали, шарени билети и даже съ пари да се събиратъ въ стаята му, и така сполучилъ да ги запознае съ Библията и съ Оногозъ, когото Библията открива. Таково Недѣлно училище азъ одобрявамъ отъ дълбочината на сърдцето си. Но азъ настоявамъ да кажа, че когато едно дѣте дейде въ едно Недѣлно училище, трѣбва да се заключи отъ присѣтственото му тамъ едно отъ двѣ нѣща: — или че то е въ сѣщностъ улично дѣте, чиито родители никакъ не ги е грижа за него, или пакъ че родителитѣ му, слѣдъ направенъ опитъ и повторително старание, изповѣдватъ сериозно и свѣстно, като прѣдъ Бога, че нѣматъ сами достатъчно знание за да даватъ на дѣтето си такъво религиозно възпитание каквото трѣбва.**)

Всѣкий родителъ, който донѣкъдѣ може, дълженъ е самъ да възпитава дѣцата си въ вѣрата, въ Библейско знание, въ истинитѣ за спасението, и въ длъжноститѣ къмъ Бога. Негова свещена длъжностъ и неговъ блажено прѣимущество е самъ да ги опѣтва въ пѣтя на мъдростта, самъ да ги води при Спасителя. Той може да е, въ умствено и въ други отношения, по-малко способенъ за тази работа отъ пастиря или, Недѣлния учителъ, или другъ нѣкой; но тѣзи послѣдни не сж на дѣтето му родители, а той е, и това тѣсно и нѣжно сродство му дава, не само първо право да работи за душата на чадото си, но и една способностъ, въ сравнение съ която всички други способности — умствени и душевни — сж като нищо. Съ тѣзи убѣждения, азъ немога да одобрявамъ сегашното Недѣлно училище. Нека пълнолѣтнитѣ и способни Християнски момци и моми прѣподаватъ въ Недѣлното училище: нека събиратъ въ класовеѣ си колкото могатъ повече улични дѣца или дѣцата на такива родители, които дѣйствително не могатъ да прѣдаватъ на рожбитѣ си духовно знание. Но азъ, ако бѣхъ пастирь, бихъ казалъ на всичкитѣ Християнски и способни родители въ паството

си — „Не желая да виждамъ нито васъ нито дѣцата ви въ Недѣлното училище. Вашето мѣсто и тѣхното, слѣдъ божествената служба въ черквата, е въ дома. Събирайте се тамъ около огнището си зимасъ, въ градината си — ако щѣте — лѣтно врѣме, и тамъ имайте частни, нѣжни, блажени, домашни служби, споредъ както Духътъ Божий ви рече-води“. Азъ дълбоко вѣрвамъ, че това, ако станеше, би произвело цѣлъ духовенъ прѣвратъ, блаженъ прѣвратъ, въ черковитѣ и обществата ни.

Тѣзи, мисля, сж главнитѣ начини, по които родителитѣ сж длъжни да подлагатъ подъ дисциплина своитѣ дѣца. И сега азъ ще свърша, като кажа, че всичко това ще бѣде напраздно, токо-рѣчи напраздно, ако сжщеврѣменно родителитѣ не подлагатъ подъ дисциплина — строга дисциплина — и себе си. Истинно е изрѣчението, че дѣцата отъ рождението си напослѣ, сж не по-малко дисциплинатори на родителитѣ си отколкото сж родителитѣ имъ на тѣхъ. Всѣкий родителъ е, или трѣбва да бѣде, повече и повече самоубоуданъ, колкото повече му се добиватъ и растатъ дѣца, и ако една двойка не искатъ да въздържатъ и дисциплиниратъ себе си спрямо чадата си, по-добрѣ никакъ да нѣматъ дѣца, та да не докарватъ позоръ на името родителъ.

Всичко, що се е казало, не може лесно да се върши. Даже най-долната частъ, дисциплинирането на тѣлото на дѣтето, не може да се свърши съ двѣ три заповѣди. За да се научи едно дѣте да пази тѣлото си чисто и дрѣхитѣ си чисти и наредени изисква се търпеливо, кротко, въздържано внимание, и поучазапе, и помагане на родителитѣ, не за една седмица или шесть мѣсеца, но за дълги години. А ако това е тѣй, колко сж потребни нѣжно съчувствие, дълготрайно търпение, постоянно самоотрицание, рѣшително самовзздържание отъ страха на родителитѣ, ако желаятъ да вършатъ успѣшна работа въ другитѣ по-горни и по-важни отдѣли! Всѣкий родителъ, който иска да дисциплинира дѣцата си, трѣбва непрѣменно да дисциплинира и себе си. Ако общае нищо на дѣцата си, трѣбва на минутата да го изпѣлни, колкото и да му е несгодно. Ако, когато дойде врѣмето за нѣкоя опрѣдѣлена работа, бащата чете нѣкоя интересна книга, или майката се занимава съ нѣкоя

*) Робертъ Рейасъ.

**) Не е ли това състоянието на повечето родители въ България? Бѣл. Ред..

приятна работа, тѣ трѣбва безъ забава и безъ раздражение да напускатъ тѣзи записания. Управлението имъ трѣбва да бѣде безъ гнѣвни думи и най-паче безъ гнѣвни наказания. Родителитѣ трѣбва да се приготвятъ, въ случая съ всѣко тѣхно дѣте, за по петнадесетъ или двадесетъ години отъ неуморимо бдѣние, отъ любезно съчувствуване, отъ тихо търпение, отъ нѣжно помагане, отъ Христоподобно снисхождение. И всичко това изисква отъ родителитѣ едно само дисциплиниране, което, ако вѣрватъ дѣцата, е десетъ пѣти по-строго отколкото е дисциплината, на която се подлагатъ дѣцата. Азъ не казвамъ, че сѣ. мнозина родители, които достигатъ до това високо мѣрило. Но всички родители трѣбва поне да иматъ присърдце това мѣрило; трѣбва да сѣ готови да го турятъ прѣдъ себе си за гонима цѣль, и съ непрестанни старания да се трудятъ да го сполучатъ. Това, ако правятъ, тѣ може, съ Божието благословение да се надѣватъ за най-добри плодове отъ тази имъ взаимна дисциплина; но ако не искатъ да подлагатъ, както дѣцата си, така и себе ти, подъ законъ, тогава всичката имъ работа съ дѣцата имъ ще отиде на вѣтъра, и по-добрѣ би било тѣ никога да не сѣ ставали родители.

Нова книга за Испания.

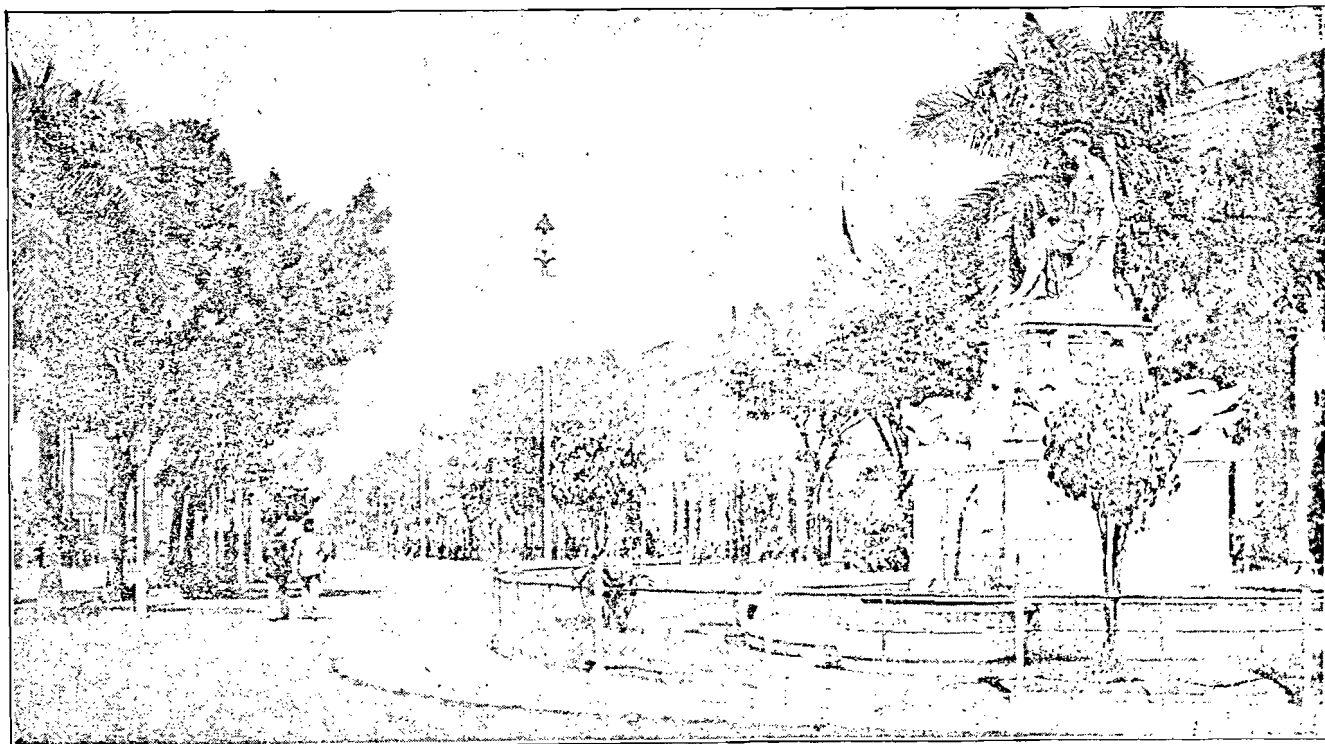
Наскоро въ Парижъ е излезнала отъ печатъ нова книга подъ надсловъ „L'évolution politique et sociale de l'Espagne“, съ която при сегашнитѣ обстоятелства въ Испания, интересно е да се запознаемъ. — Тукъ привеждамъ прѣдисловието на автора, по което можемъ да сѣдимъ за общия духъ на книгата.

„Задачата, която всѣкога сѣ прѣслѣдвали калугеритѣ, аристокрацията и кралетѣ на Испания, е била: да се направи силенъ народъ отъ слаби личности. Идеалътъ имъ е билъ управлението на едно общество, състояще отъ стадо овци, а не отъ хора. Да разсѣждашъ, споредъ тѣхъ, е значело да си врагъ на установения вече редъ, и такъвъ врагъ трѣбвало да изчезне. За да подведатъ своитѣ подданници подъ единъ образецъ тѣ сѣ прѣслѣдвали и унищожавали еврейтѣ и мавритѣ. Тѣхната лозинка е била „Испания за Испанцитѣ“. И това е малко: всички Ис-

панци трѣбвало да иматъ освѣнъ това *една вѣра*; за това се е грижилъ инквизиционния трибуналъ. Въоръженъ съ най-грознитѣ пълномощия, които сѣ му позволявали да се рови изъ най-скрититѣ гѣнки на хорската съвѣсть, този трибуналъ е запушилъ устата на всички испанци съ печатъ; но страхътъ му е парализиралъ всѣкой духъ на свободна инициатива. Всѣкой е живѣялъ подъ страхъ прѣдъ свѣрхестественото, който страхъ се е поддържалъ и се е експлоатиралъ отъ калугеритѣ. Къмъ суевѣрието се е присъединилъ страхътъ отъ затвора, отъ мъчания, отъ изгаряне на огънъ, на който всѣкой могълъ да бѣде подхвърленъ по първия доносъ; сѣдинитѣ подъ маската на тайната за особена честъ и добродѣтель си поставяли да бѣдѣтъ колкото се може по-свирѣпи. Подъ такова давление испанцитѣ сѣ се отучили да мислятъ и да живѣятъ съ собствения си умъ; като послѣдствие на това се е появила такава неспособностъ къмъ самоуправление, че, при всичката имъ ненавистъ къмъ чужденцитѣ, тѣ трѣбваше почти винаги да се подчиняватъ на чуждото господство. Икономическото управление на страната прѣминало въ ръцѣтѣ на чужденцимъ. — това испанцитѣ никога не сѣ могли нито ще могатъ да имъ простятъ, при всичко че сѣ били длѣжни да се убѣдѣтъ въ пълната си неспособностъ сами да водятъ дѣлата си. Не по-далечъ отъ миналата година испанскитѣ либерали сѣ нападнали френскитѣ финансиста за това, че тѣзи послѣднитѣ експлоатиратъ Испания. Усилията на религиозния и политически деспотизмъ сѣ довели народа до бавностъ, не сѣ затвърдили мира, но наопаки, създали сѣ положение на хроническа анархия. — Политическитѣ партии не спорятъ, но буквално се биятъ по между си. Неспособни за реформи, испанскитѣ партии сѣ способни само за бунтове, революции и господарствени прѣврати. Испанскитѣ генерали печелятъ чинове и богатства само въ колониалнитѣ или междусобни войни. Тѣ търсѣтъ висока властъ не съ цѣль да послужатъ на общитѣ интереси на страната, но за да получатъ възможностъ да я експлоатиратъ за своя полза и оная на сателититѣ си; тѣ прилагатъ завоевателната политика вътрѣ въ страната. Испанецътъ изобщо съ прѣзрение се отнася къмъ економическата конкуренция; идеалътъ

му е да се докопа до власт и да спечели богатство чрезъ политическа конкуренция, която той прилага въ крайната ѝ форма: въ формата на междуособна война. Владени на субективнитѣ понятия на католицитѣ, Испанцитѣ прѣзиратъ обективната дѣйствителностъ, живѣятъ въ атмосферата на илюзии и ужаси, вѣнъ отъ реалния свѣтъ, мислятъ по прѣдписанieto на своя попъ, който пакъ мисли по прѣдписанията на папата, отдаватъ се на праздни мечтания за рая и пѣкѣла, вмѣсто да вникнатъ въ задачитѣ на дѣйствителния животъ. Испания прѣдставлява най-пълния типъ на черковна и во-

всичкитѣ знакове се вижда, че ще възприеме скоро крайната форма — междуособието. Разсипничеството на народната пара и обогатяването отъ държавнитѣ пари, съ малки изключения, е общиятъ грѣхъ на всѣка партия, която е на властъ. Крайната индиферентностъ, а на послѣдъкъ дори и враждебното отношение къмъ религията и къмъ съживителнитѣ учения на Библията е не по-малко зло, което е завладало народа и. Формата на християнството, както се въикашно тя изповѣдва отъ народа е недостатъчна за да го задържи отъ развала. — това се доказва отъ многогодишна практика

Гр. Хаваиа и индийската статуя.

енна цивилизация, която има стрѣмление да противостои на научната и производителна цивилизация“. Послѣднитѣ съобщения ясно показватъ, до какво положение всичко това е довело страната, и автора въ книгата си изброява подробно всичкитѣ причини на такова положение въ настоящия моментъ. Има много тождествени факти и въ нашия народенъ животъ, които безъ друго ще доведатъ до сѣщитѣ послѣдствия и България, ако, съ време не си отворимъ очитѣ и не потърсимъ цѣръ на злото. Борбата между нашитѣ партии има сѣщия характеръ и по

тукъ и другагѣ, гдѣто тази форма се изповѣдва. Ето защо ние виждаме нравственитѣ основи разклатени и народътъ бързо крачащъ къмъ пълна деморализация.

Ние горѣщо прѣпорѣчваме горнята книга за прочитане отъ всѣкой интелигентенъ читателъ. Възможно е, че уроцитѣ отъ живота на испанцитѣ ще ни прѣдпазятъ отъ много сѣсипителни грѣшки.

А. И. С.

Щедростъ въ Поддържане Религиознитѣ и Просвѣтителни Учреждения. Стогодишната на Едно Мисионерско Общество.

Отъ С. Петербургското академическо списание „Церкоуенъ. Вѣстникъ“ бр. 20, т. г. извличаме слѣднитѣ доста интересни свѣдѣния: „Никоя друга страна въ свѣта не дава толкова щедри приношения за религиозни и благотворителни дѣла, както Англия. Споредъ смѣтката направена миналата 1898 г. такива доброволни пожъртвования за религиозни, педагогически и благотворителни дѣла, само по духовнитѣ завѣщания е било дадено до 40 милиона лева. Освѣнъ горнята сума, само отъ Високата Черква*) за гсрнитѣ цѣли е постѣпило около 150 милиона лева. Прѣдидесетгодишния периодъ (1884—1893 г.) само за черковното строителство е постѣпило пожъртвования на сума около 320 милиона лева. Прѣзъ течението на изтеклитѣ 25 години било събрано за мисии около 400 милиона лева и за религиозни учебни заведения — повече отъ 500 милиона лева. Всички тѣзи данни сѣ значително по-малки отъ дѣйствителността, тъй като голѣми пожъртвования постѣпватъ направо въ черковно-религиознитѣ общества, въ професионалитѣ болници, въ домоветѣ за бѣдни, а така също направо въ рѣцѣтъ на мисионеритѣ, тъй щото нѣма никаква възможность всичко въ точностъ да се прѣсмѣтне.

Едно отъ най-голѣмитѣ мисионерски общества въ Англия е „Черковното Мисионерско Общество“, което тази година е празнувало стогодишния си юбилей. То сѣ малко се е започнало, и е порастнало до твърдѣ голѣми размѣри. На деня на петдесетгодишнината му, доходътъ му е достигалъ до 2 милиона лева годишно. Сега, на стогодишния му юбилей, този доходъ е порастналъ вече на 8 милиона лева ежегодно. Освѣнъ това общество, въ Англия има още нѣколко, почти толкова голѣми, мисионерски общества, и тѣ всички разполагатъ съ същитѣ грамадни годишни доходи. Очевидно е че народътъ, който така щедро може да отдѣля отъ трудоветѣ си за черковно-религиозни и духовно-просвѣтителни цѣли, не само е материално богатъ, но е богатъ и духовно, и

въ това именно се крие тайната на всемирното значение на английския народъ въ сегашното врѣме! — така свършва Вѣстникътъ; ние ще прибавимъ и това, че тайната на успѣха въ всѣко отношение на този народъ се крие именно въ тази пожъртвовательность. Господъ Богъ чрѣзъ пророка Си казва: „Вие сте проклѣти, защото Ме крадохте, ей, всичкий народъ. Донесѣте всичкитѣ десетѣци въ влагалището за да бждатъ храна въ дома Ми: и опитайте Ме сега въ това, говори Господъ Саваотъ, ако не ви отворя хлябитѣ небесни, та излѣя благословение върху васъ, щото да не стига мѣсто за него.“ (Малахия 3;9.10). Види се, че този народъ, опиталъ Бога въ даванията си не видѣлъ, че е сгодно нѣщо да се дава. Азъ не казвамъ вече, че даването за Бога е блажено дѣло, — но че то е нѣщо сгодно и добро даже и отъ чисто търговска гледна точка; въ това и нашиятъ народъ може да опита Бога; вѣрвамъ че резултати ще се получатъ чудесни.

А. И. С.

Духовно-религиозна книжнина.

Помежду най-великитѣ книги, каквито челоуѣчеството има въ литературната си съкровищница за духовната си просвѣта, книгата на книгитѣ, или Библията, заема изключително положение. Всякоя книга съдържа слово, което, тъй да кажемъ, е въплотяване на духа или на разума, и колкото по-възвишенъ и по-свършенъ е духътъ или разумътъ, толкова по-високо и по-скѣпо се оцѣнява въплотяющето го слово, отъ тука и толкова по-скѣпо става за насъ и самата книга съдържаща това слово. Книгата на книгитѣ. — Библията — съдържа божественното слово, — въплотение на безконечния Умъ, Духъ и всесвършения и всеобемлющъ Разумъ. За това и Библията е толкова по-висока отъ всички други книги, колкото Безконечния Разумъ е по-високъ и по-свършенъ отъ конечния и ограниченъ челоуѣчески разумъ. За това тя заема много по-важно мѣсто между другитѣ книги отъ колкото слънцето между планетитѣ. Тя всѣкога е била и ще бжде източникъ на истинска духовна видѣлина за челоуѣцитѣ, която прѣзъ вѣковетѣ и тисѣщелѣтията е освѣтлявала и ще

*) Високата или Обрядолюбната Черква е часть отъ държавната Англиканска Черква. — Бел. Ред.

освѣтлява чловѣческия умъ съ свѣрхестественния блѣсъкъ, и му е открила такива истини, които той напраздно би търсилъ съ собственитѣ си сили. Изцѣло взета, Библията е литературно чудо, особено по своето наистина чудесно миросъзърцание, което въплотява въ себе си най-високия, духовенъ идеалъ на чловѣчеството съ най-ясни и поучителни примѣри на това въплотяване, както у отдѣлни личности, така и у цѣли народи. Въ това отношение всички други книги, даже произведенията на най-великитѣ мислители сж само „свѣтилца замъждѣли отъ лепъ“ прѣдъ лжечезарното слънце. Чловѣчеството, лишено отъ Библията би било осъдено на жалкото положение на онзи чловѣкъ, който би билъ принуденъ да издирва чудесната красота на миросъзданието въ най-високитѣ му ефери само съ помощта на слабитѣ си естествени зрителни органи; разбира се, тогава цѣлото море отъ знание, — и именно отъ онова знание, което дава истина и свобода, би останало за него непознато. Напраздно сегашната цивилизация и наука съ извънреднитѣ си сполуки отъ чловѣческия умъ, се стараятъ да докажатъ, че тѣзи сполуки сж постигнати само съ силитѣ на ума. Това е горчиво заблуждение. Туй, което чловѣческия умъ е могълъ да достигне самъ безъ чужда помощ, вече е било достигнато още прѣди идването на Христа. По-нататѣкъ, споредъ собственото признание, той не е могълъ да отиде, и така, безсиленъ и омаянъ се е луталъ въ единъ ограниченъ кръгъ, обзетъ отъ жажда за повисоко откровение, и само слѣдъ като му е било дадено то въ Библията, която най-напрѣдъ, чрѣзъ Иудейството и послѣ чрѣзъ Християнството стана позната на античния свѣтъ, се откри прѣдъ умствения погледъ на чловѣка новъ безпрѣделенъ кръгъзоръ, и тогава чловѣческия умъ стана способенъ до вижда онова, за което понапрѣдъ само прѣдчувствуваше чрѣзъ мрачавитѣ си философски мечтания. Откровението за разума бѣ безкрайно по-важно отъ изнамѣрванието на оптически урѣди, съ помощта на които ние проникваме въ безпрѣдѣлното пространство на небесата. И най-новата наука за това е тѣй много напрѣднала въ сравнение съ античната, защото е израстнала на новата Християнска почва,

гдѣто чловѣческиятъ умъ, слѣдъ като е позналъ откритата нему отгорѣ истина, получилъ е нова сила въ дѣйствиата си и прѣголѣма свобода въ движенията си. Истината го е направила свободенъ отъ заблуждения и съмнѣния, и така той съ по-голѣма свобода е могълъ да се прѣдаде на издирване частнитѣ явления служащи за по-нататѣшното обяснение на откритата нему истина.

Това нѣщо сж изповѣдвали, изповѣдватъ и сега най-великитѣ прѣдставители на науката. — Обаче свойствената на лекитѣ чловѣци гордостъ и стрѣмлението ъкъмъ независимостъ, въпрѣки всички доводи за въ полза на Библията и нейното благодѣтелно влияние, всѣкога се е повдигала противъ тази свещена книга и се е стараяла да я низведе до положение на обикновени книги, писания чловѣчески, та да може отпослѣ да я подложи, наредъ съ други литературни произведения, на обикновена критика. Тази горделива претенция на чловѣческия разумъ, обикновено извѣстна подъ названието „рационализъмъ“, въ историята е твърдѣ поучителна, особено въ тона отношение, какъ отъ една страна, естествениятъ непросвѣтенъ отъ небесна свѣтлина чловѣчески разумъ, като иска да се освободи отъ благодѣтелнитѣ влияния на божествения Разумъ, прибѣгва къмъ всевъзможни съображения, способности и срѣдства за да намѣри само нѣкакви противорѣчия въ Библията съ несъмнитѣ и доказани истини, да хвърли сѣнка на съмнѣние врѣхъ нейната автентичностъ и, като се възползува отъ това, да я низведе до положение на обикновена книга, писане чловѣческо, и отъ друга страна, какъ всички тѣзи усилия винаги сж се отиввали като прахъ прѣдъ необоримитѣ свидѣтелства на истината, която, както лжечезарното слънце свѣти отъ всѣка страница на божествената книга на откровението, и намира поразително потвърждение въ най-добритѣ и несъмнителни данни на научното знание.

Тази борба противъ Библията всѣкога е повдигала, и сега повдига чловѣци съ дълбоки и могъществени убѣждения, въ „духъ и сила Илинна,“ готови да станатъ „на сѣдъ съ този родъ,“ защитници на вѣчнитѣ истини на Словото Божие. Тѣзи чловѣци ни оставиха богата съкровищница на книги списани въ защита на Библията. Ние бихме

могли да наброимъ съ стотини имена на добри писатели на духовната литература, които сж оставили съ хиляди томове отъ своитѣ произведения. За жалостъ, обаче, всичкитѣ сж писани на езицитѣ: нѣмски, английски, френски и дански и сж недостъпни за повечето отъ българскитѣ читатели. Освѣнъ това не се намиратъ и прѣводачи за тѣзи книги. И така българската прѣводна книжнина, — азъ неказвамъ вече за оригиналната, — е съвсѣмъ бѣдна въ добри книги, списани въ защита на Библията. Освѣнъ нѣколко само книжки издадени отъ Евангелскитѣ мисии, — една капка отъ великото литературно иностранно духовно море — къмъ които да приложимъ още двѣ, три добри книжки издадени отъ православната черква*) и отъ частни лица, които сж чувствовали народната нужда отъ таквато книги, — това е то всичко направено и прѣведено на български, отъ гдѣто трѣбва да черпи и проповѣдникътъ на Евангелието и свещеникътъ, и поклатениятъ въ своитѣ вѣрвания, но жадепъ за истината младежъ. Съвсѣмъ е друго съ свѣтската книжнина. Тя расте не съ години и мѣсеци, а съ дни. И нуждно и неуждно — всичко се прѣвежда и печати. Прѣвежда се безъ разборъ, безъ внимание; и всичко прѣведено намира читатели, другояче ние не можемъ да си обяснимъ голѣмия растъ на прѣводната книжнина; и за голѣмо съжаление изметътъ какъвто сж: „Графиня Просякния“, „Бонапартъ, всемирний завоевателъ“, „Могуществото на паритъ“ и др. намира най-много читатели. Статитѣ на Бюхнера, съчиненията на Дарвина и много други книжлета, които другадѣ навсѣкадѣ сж бракувани и възбуждатъ смѣхъ у всѣкой сериозенъ читателъ, тука се четатъ и се поглъщатъ съ всичката охота на младия умъ. Чудно ли е, че безвѣрнето въ България напреднува, а заедно съ него и разврата!

Недостатъкътъ на добри духовни книги е дѣйствително голѣмо зло за единъ народъ, обаче за насъ, българитѣ, този недостатъкъ лесно може да се допълни. Рускиятъ езикъ ни е познатъ добръ, и ние сме убѣдени че всѣкой интелегентенъ читателъ толкова добръ го разбира колкото и своя роденъ езикъ.

*) Люгардовата Апология на Християнството, Прѣведена отъ Марка Д. Балабанова, издание на Св. Синодъ на Брлг. Църква, отъ която томъ първи е вече издѣлъ, отваря нова ера въ нашата прѣводна религиозна литература.

И ние най-добръ бихми могли да се ползуваме съ руската духовна литература. За добра честъ руситѣ никакъ не се боятъ отъ чуждата духовна литература, и всичко, що има другадѣ свѣсно и полезно, прѣвеждатъ на своя езикъ. И така, ако и да е оригиналната имъ духовна литература слаба, едностранчива, неинтересна, съ малки изключения, прѣводната, обаче, е много богата и добръ запълня горния недостатъкъ. Ние ще изброимъ нѣколко отъ капиталнитѣ трудове на най-добритѣ писатели прѣведени на руски, които горѣщо прѣпоръчваме на всички проповѣдници, свещеници и пастори черковни, а така сжщо и на всички интелегентни читатели, особено на онѣзи, които сж поклатени въ своята вѣра, да прочетатъ тѣзи книги слѣдъ Библията. (Слѣдва)

Знаменитото Драйфусово Дѣло.

Драйфусъ осъденъ. Това бѣше извѣстието което въ края на миналия мѣсецъ телеграфътъ разнесе изъ цѣлия образованъ свѣтъ. Присъждата на военното сѣдилище въ Ренъ изненада дори и самата Франция, гдѣто общественото мнѣние очакваше оправдателенъ вердиктъ. По-сериознитѣ Френски вѣстници сега саркастически твърдятъ, че понеже присъждата не е единоподушна (ѣ гласа виновенъ, 2 невиновенъ) то Франция трѣбва да приеме, че е възможно да бѣде челоуѣкъ *полупрѣдателъ*. Обществено мнѣние вѣнъ отъ Франция се е изказало отдавна въ полза на невиновността на Драйфуса. Говори се за помилването на Драйфуса. Това знаменито дѣло не може, слѣдователно, да се счита за окончателно свършено.

Ние даваме тукъ кратко изложение на това знаменито дѣло, което извличаме изъ единъ религиозенъ вѣстникъ.

Капитанъ Алфредъ Драйфусъ отъ Френската армия е занимавалъ видно мѣсто прѣдъ образования свѣтъ прѣзъ послѣднитѣ петъ години. Той принадлежи на 14-й Артилерийски Полкъ и е билъ, привързанъ на генералния щабъ. Единъ таенъ агентъ на Военното Министерство се снабдилъ съ едно писмо прѣзъ м. Априлъ 1894 г., което писмо било отнето отъ Германското Посолство въ Паризъ. Това писмо изброявало извѣстни документи, които авторътъ му билъ прѣдалъ на Пруския воененъ привязаникъ (аташѣ), Полковникъ Фонъ Шварцкопенъ.

Писмото, нарѣчено *бордеро*, ясно показвало че авторътъ му не можалъ да бѣде другъ освѣтъ офицеринъ. Отпослѣ се узнало, че прѣстѣпникътъ билъ членъ на генералния щабъ,

Отворило се изслѣдване, което състояло въ разглеждане почерка на офицеритѣ и сравняването послѣдния почеркъ съ онзи на *бордерото*. Поискало се и съдѣйствието на команданта Дю Пати де Кламъ, върлъ противникъ на Евреитѣ, и слѣдъ двудневно изслѣдване, той казалъ че *бордерото* било писано съ почерка на Капитана Драйфуса, офицеринъ Евреинъ. По-послѣ единъ експертъ отъ Френската банка разгледалъ *бордерото* и казалъ че, не било съ почерка на Драйфуса; но неговътъ докладъ, като не билъ удовлетворителенъ за антисемититѣ като Дю Пати де Кламъ, документътъ билъ изпратенъ на извѣстния Бертильона, основателя на прочутата Бертильонска система за отождествяване, който не е експертъ въ разпознаването почерки. Той казалъ, че *бордерото* било писано съ почерка на Драйфуса.

Нѣколко деня слѣдъ това Капитанъ Драйфусъ билъ поканенъ подъ нѣкакъвъ си прѣдлогъ да се яви въ Военното Министерство, и тамъ се държало частно изслѣдване, въ което Дю Пати де Кламъ продиктувалъ едно писмо на Драйфуса, въ което писмо се изброявали споменатитѣ въ *бордерото* документи. Драйфусъ, като не подозиралъ нищо, писалъ съ обикновения си и твърдѣ тихъ почеркъ; Дю Пати, обаче, обвинилъ Драйфуса въ треперяне и послѣ веднага му казалъ, че неговото смущение било доказателство за неговото прѣстѣпление, и заповѣдалъ Драйфусъ да бѣде арестуванъ и отведенъ въ затвора Шершъ Миди. Двѣ седмици Драйфусъ не знаелъ какво е било обвинението противъ него, но когато се научилъ за характера на това обвинение, той силно протестиралъ и заявилъ, че не е виновенъ. Но той билъ изведенъ прѣдъ своитѣ началници, осъденъ да бѣде деградиранъ и изпратенъ на заточение въ Дияволския Островъ, което всичко се изпълнило.

Подиръ двѣ години Полковникъ Пикаръ, който бѣше на чело на Информационното Бюро, уловилъ една телеграма отъ Шварцкопена, Германския воененъ привязаникъ, до единъ офицеринъ въ пѣхотата, бивши

папски зуавъ, на име Командантъ Валсинъ Естерхази. Тази телеграма показвала, че Естерхази получавалъ пари отъ Германския воененъ привязаникъ отъ 1892 г. насамъ и съдържала и доказателство за неговото прѣдателско поведение. Но Естерхази го увѣдомилъ за опасността му приятелтъ му Командантъ Хапри, който сѣщо бѣше върлъ противникъ на Евреитѣ.

При сравняване почерка на Естерхази съ онзи на *бордерото* очевидно станало, че Естерхази билъ авторътъ на документа, заради който Драйфусъ бѣше осъденъ. Явно че военнитѣ офицери бѣха длѣжни да обвинятъ Драйфуса и да му възстановятъ чина, по тѣ нѣмаха смѣлостта да сторятъ това, или сѣ биле заплашени отъ ненавистниците на Евреитѣ.

Наскоро слѣдъ своето осъждане, Драйфусъ апелира на Върховния Воененъ Съвѣтъ, но апелътъ му не се уважи. Той биде публично деградиранъ въ дворецъ на Военното Училище, на 5-й Януарий, 1895 г. и слѣдъ единъ мѣсець биде депортиранъ на Дияволския Островъ.

Г-жа Драйфусъ тогазъ почна да полага героински усилия за да помогне на мъжа си, въ невинността на когото твърдо вѣрваше; но тя нѣмаше почти никакво насърчение, тъй като изобищо публиката вѣрваше въ виновността на Драйфуса, и дѣлото се считаше за свършено. На Ноем. 15, 1897 г. Естерхази биде обвиненъ отъ Матию Драйфусъ като авторъ на *бордерото*, и по неговото обвинение Естерхази биде осъденъ; но осъденето бѣше една комедия, и усилията на сѣда бѣха отправени противъ Полковника Пикаръ, който бѣше отерилъ истинския прѣдатель и го бѣше обадилъ на своитѣ началници.

Печатътъ, който бѣше вече обѣрчалъ вниманието на работата, станалъ бѣше почти истериченъ въ своята ревностъ за и противъ Драйфуса и разглеждането изново (ревизията) на неговото дѣло. Работата се внесе въ Депутатската Камара и въ Сената и борбата се водѣше ожесточено между приятелитѣ и неприятелитѣ на осъдения капитанинъ. Когато кипещтъ достигна до върха си, Емил Зола, прочутиятъ Френски писателъ, писа писмо до прѣдсѣдателя на републиката, въ което писмо той обвини генералния щабъ на армията въ съзуча-

стие съ Естерхази, който бѣше оправданъ отъ Военния Сждъ, на който той апелира.

Зола биде даденъ подъ сждъ отъ правителството, и неговото сждане едва ли не докара политическа криза. Той биде осжденъ на едногодишенъ затворъ, но неговата прѣсжда биде касирана на техническо основание отъ Касаціония Сждъ. Неприятелитѣ на Драйфуса тогазъ станаха гонители; Полковникъ Пикаръ биде изгоненъ отъ войската; Гримѳ, отличенъ ученъ мжжъ, биде уволненъ отъ политехническото училище, и Капитанъ Райнахъ, който писа единъ членъ въ единъ вѣстникъ, биде лишенъ отъ своя чинъ. Слѣдъ малко станаха генералнитѣ избори, и скоро се узна че и новата камара бѣше тѣй силно противна на разглеждане изпово на дѣлото, както и старата. Кавенякъ, Военниятъ Министръ, държѣ дълга рѣчь въ Камарата на Юлий 7, 1898 г. въ което той заяви, че Драйфусъ билъ виновенъ, и за доказателство цитира самопризнанието ужъ на Драйфуса прѣдъ Капитана Лебрюнъ Ренѳ, и нѣколко други документи, три отъ които той прѣдстави прѣдъ Камарата. Отъ тѣзи тритѣ, обаче, двата никакъ не се отнасяха до Драйфуса, но на другъ нѣкой шпионинъ „Д“, а третиятъ документъ бѣше фалшифициранъ отъ Полковника Ханри, който по-послѣ се самоуби въ затвора.

Работата изгледваше наистина твърдѣ мрачна за Драйфуса прѣзъ това врѣме. Полковникъ Пикаръ, неговътъ приятелъ, бѣше арестуванъ и хвърленъ въ тъмница, както и Естерхази, неговътъ неприятелъ, който по-послѣ биде освободенъ. Но самопризнанието на Полковника Ханри, съ което той заяви, че фалшифициралъ документа, за който Пикаръ каза, че билъ фалшифициранъ и неговото самоубийство изясниха небето и дадоха надежда на Драйфусовитѣ приятели; защото Ханри бѣше най-силниятъ свидѣтель противъ Драйфуса въ сждането въ 1894 г. и най-върлиятъ противникъ на Пикара въ дѣлото на Зола. Но въпрѣки самопризнанието на Ханри, Военниятъ Министръ Кавенякъ, сѣкакъ заявяваше, че вѣрва въ виновността на Драйфуса, и той подаде своята оставка за да не бѣде принуденъ да склони за разглеждането изново Драйфусовитѣ дѣло.

Но това разглеждане бѣше неизбѣжно. Г-жа Драйфусъ го поиска, като прѣдстави и

нови доказателства за подкрѣпление на своята прозба. Тази прозба се прѣдстави официално на Касаціония Сждъ миналий Септемврий, и министерството се обяви рѣшително въ полза на разглеждане изново дѣлото. Рѣшението на Касаціята, която посвѣти три публични засѣдания на въпроса въ криминалното си отдѣление, бѣше че може да се приеме жалбата на Г-жа Драйфусъ. Тогазъ дойде смъртта на Прѣдсѣдателя Форъ и избора на Прѣдсѣдателя Лубе; първиятъ бѣше върлъ противникъ, а послѣдниятъ прѣданъ привърженикъ на ревизията. По-послѣ „Фигаро“, единъ отъ главнитѣ Парижки вѣстници обнародва протоколитѣ на криминалното отдѣление на Касаціята. Тѣзи протоколи хвърлиха ярка свѣтлина врѣхъ цѣлото тайнствено дѣло, и откриха комплота на генералния щабъ на войската да избави Естерхази на смѣтка на Драйфуса. Секретнитѣ доказателства, които щабътъ казваше, че притѣжава, излѣзоха на явѣ, и се намѣри че тѣ не съдържали никакви доказателства противъ Драйфуса. Естерхази бѣше изповѣдалъ своитѣ сношения съ Шварцкопена, Германския привязаникъ, и само едно нѣщо оставаше да се направи въ името на правдата и за честта на Франция, и това бѣше да се доведе Драйфусъ отъ Дяволския Островъ и да се опрѣдѣли изново разглеждането на дѣлото му.

Това се веднага изпълни. Драйфусъ биде доведенъ съ френския крейсеръ „Сфаксъ“, изведенъ на френския брѣгъ при Кибиронъ и отведенъ въ военния затворъ на Ренъ, гдѣто е билъ сжденъ и осжденъ. Скоро ще чуемъ и окончателното рѣшение по неговото дѣло.

Кратки Бесѣди. ✕

III.

„Слѣдователно за народа Божий остава упокоение.“ — Евр. 4;9.

Гръцката дума, която се тукъ прѣвежда „упокоение“ е съвсѣмъ различна отъ оная, що се прѣвежда „упокоение“ въ третия стихъ на тази глава. Прѣгледаниятъ прѣводъ на Английската Библия е далъ истинското значение на по-първата дума въ текста ни, като я прѣвежда „сжботно упокоение“, а думата въ третия стихъ този прѣводъ остава „упокоение.“

Фактътъ е, че списателятъ на това послание дѣйствително говори за два съвсѣмъ различни вида упокоение въ тѣзи два стиха. Въ третия стихъ той говори за упокоението, въ което сега влизатъ вѣрующитѣ — „упокоението на вѣрата“—както се е наричало; а въ деветия стихъ той мисли за онова вѣчно упокоение отгатиъ гроба, и което захваща само, когато влѣземъ въ бѣднция животъ, и за това упокоение той измислюва специална дума, която се намира само въ Новия Завѣтъ, „саватизмось“, „сѣботно упокоение.“ Това упокоение още „остава“ за „Божия народъ.“

Нека се постараемъ да узнаемъ главнитѣ елементи на това упокоение на светнитѣ.

Най-простата и най-очевидната мисль, що се внушава отъ думата упокоение е прѣставането на работа и трудъ.

Това бѣше първоначалното значение на оная Еврейска Сѣбота, която дава името си, на бѣднщето упокоение. При все че религиозни съдружения и религиозно поклонение набързо се сгрупираха около Сѣботния день, и се считаха частъ отъ него, първата идея за Сѣботния день бѣше прѣставането на земенъ трудъ и послѣдующата отъ него умора. Невъзможно е, само по тази причина, да се оцѣни дългътъ отъ обязаность, що свѣтътъ дължи на Еврейския народъ за учреждението на Сѣботния день, онази „кука“ въ колелото на вѣрмето, както се е наричалъ той, когато вихрътъ и трудътъ на седмицата се спиратъ, и чловѣкъ „почива“ отъ труда си.

Небесното упокоение ще има поне тази чѣрта въ себе си, че нѣма да има вече трудъ или умора въ свършения му животъ.

Добрѣ е понякога да си напомнимъ, че този жарѣкъ и безпрѣстаненъ земенъ трудъ това безпокойство и този натискъ отъ непрѣстанна работа и всичката умора и изпурение, що причинява безпрестанния трудъ, нѣма да трае за всегда. Има животъ блаженъ, животъ за „Божия народъ“, въ който, ако остава да се върши работа, то ще бѣде работа безъ умора или изпурение, работа, която нѣма да бѣде трудъ, но радость; животъ, въ който нѣма да има грубо блѣскание въ борбата за съществуване, нито свирѣпа конкуренция, ни умора; животъ въ който ще има „безкрайно сѣботно упокоение“ за всички раби Божии.

И пакъ думата, ще се тукъ употребява, внушава ни още по високъ урокъ. Еврейската Сѣбота води началото си отъ Божественния покой, който отбѣлѣжи сключването на Божието дѣло въ миротсзданието, и съ едно изключение, Сѣботниятъ день всѣкога се съдружава въ Ветхо-Завѣтнитѣ писатели съ Божия покой въ седмия день. Нека прочетемъ повѣстѣта за учреждаването на Сѣботата, както се тя съдържа въ втората глава на книгата Битие (стихове 1—3), и ще видимъ, че Сѣботата за чловѣка бѣше назначена да прилича на Божията Сѣбота въ това отношение, че както Богъ почина отъ Своя трудъ, така трѣбва и чловѣкъ да почива отъ своя трудъ.

Почивката Божия, обаче, не бѣше просто прѣставане на трудъ, както работникътъ слага оръдията си въ Сѣбота, като се свърши работата на седмицата; Божията почивка бѣше при *свършването* на Неговото дѣло. Думитѣ токо прѣди учреждението на Сѣботата сѣ тѣзи: „И видѣ Богъ всичко, което направи, и ето бѣше твърдѣ добро“. Дѣлото Божие достигна до окончателния си край, и Сѣботниятъ день бѣше янакъ, че Богъ почиваше не просто отъ Своето дѣло, но че почиваше *въ* него.

Тѣй сѣщо и „сѣботното упокоение“, което „остава“, ще означава много повече за „Божия народъ“ отколкото земното дѣло, съ което сме се простили; то ще означава извършеното на земята дѣло. Нашиятъ трудъ тукъ, ако се върши за Бога, ще бѣде като Неговото дѣло въ това отношение, че ще постигне окончателната си цѣль въ блаженото увѣренне, че ако и да е било често трудно и уморно и монотонно на земата, то пакъ има своето блажено значение, и като Божното, то е било „твърдѣ добро“.

Никоя мисль не може повече да облекчи монотонността на нашия трудъ, или да му придаде по-голъмо значение и достойнство. отколкото увѣрението, че не е безсмисленъ и безцеленъ трудъ, но че ще намѣри вѣнеца и свършѣка си въ „сѣботното упокоение на вѣчния свѣтъ“.

Още веднѣжъ, това „сѣботно упокоение“ ще означава и вѣчното служение Божие. Еврейската Сѣбота бѣше въ день, който си почивалъ Еврейнътъ отъ всѣкаква свѣтска работа, но не и отъ работа свързана съ поклонението и служението Божие. Самитѣ Е-

вреи имали една поговорка, „Нѣма Сѣбота за свети нѣща“ и съ нея тѣ искали да кажатъ, че ако и четвъртата заповѣдъ да е запрѣщавала да работи челоувѣкъ за себе си, тя не му е запрѣщавала да работи за Бога. Самъ Господъ нашъ е напомнилъ за това тълкование, когато казалъ, че „въ сѣботенъ день свещеницитѣ оскверняватъ сѣботата въ храма, и неповинни сѣ“. Служението Божие бѣше частъ отъ самата идея за сѣботния день.

Можемъ, прочее, да бждемъ увѣрени, че „сѣботното упокоение“ на небето не ще бжде упокоение безъ служение, но че ще бжде изпълнено съ служението и поклонението Божие. Упокоението на светиитѣ, не ще бжде лѣнността на светиитѣ защото въ великия небесенъ животъ тѣ ще намѣрятъ че „и мѣ се дава животъ, който принася безсмъртенъ плодъ, въ велики служби, които сѣ приспособени на пълноразвититѣ небесни енергии“.

И сега дохождаме до една истина, която се много нуждае въ днешно врѣме отъ усиляне. Възможно е да се извлече добро значение изъ слѣдния стихъ на една добръ позната духовна Английска пѣсень:

„Още единъ день за Исуса,
Ако и труденъ деиъ;
Небето обаче силе по-ясно,
И по близо е упокоението
При всѣка стѣпка на пътя“

Но има причини да се боимъ, че мнозина, които пѣятъ тѣзи думи, ще мислятъ, че „работата за Исуса“ трае само прѣзъ този животъ и прѣстава въ небесното упокоение. Ние четемъ за Божиитѣ раби, които сѣ „прѣдъ Негова прѣстолъ, които „Му служатъ деня и нощъ“, и когато Исусъ увѣща вѣрния рабъ съ „Добръ“, Той каза и това „ще те поставя надъ много“. Вѣрна служба на земята се награждава съ по-голяма и по-честна служба на небето. „Сѣботното упокоение“, що „остава“ за Божия народъ, не ще бжде лѣнливо, безсмислено упокоение; наистина, то ще бжде прѣставането на всѣкъ земенъ трудъ и умора, поради свършването на тѣзи, но то ще значи и безкрайното и свършено служение въ вѣчния свѣтъ. Дѣлото и поклонението Божие

ще възприематъ по-благородни и по-славни форми, когато застанемъ прѣдъ Него, отколкото е възможно на земята, и не най-малката отъ великитѣ радости на небето ще бжде и тази че въ „сѣботното му упокоение“ работата не ще значи утруднение и поклонението ще бжде безпрестанно и безъ умора.

Студенти Хиндузи. — Въ двадесетъ и петъти години, които се свършватъ съ 1894 год. излѣзли изъ Християнската Колегия въ Мадрасъ, Индия, 880 свършивши университетския курсъ, и които сѣ още живи. Отъ тѣзи, учимъ се отъ директора Милеръ, че около 130 сѣ туземци Християни, отъ които 42, около една трета сѣ на държавна служба, а двѣ трети сѣ заети съ други работи; 9 сѣ ржкоположени свещенослужители. Отъ всичкитѣ 880, на правителствена служба сѣ 390. Повечето слѣдватъ вѣнъ отъ държавна служба професии като слѣдующитѣ: училищни директори, професори и учители, частни секретари на царствующи князове и пр. адвокати, инджинери, доктори, редактори, банкери, и търговци и прѣдприемачи. Тѣзи факти сѣ хубава иллюстрация за влиянието на възпитанието въ едно мисийско поле.

КНИЖНИНА.

Въ редакцията се получиа слѣдующитѣ книги, списания и вѣстници: —

Раскази за Шотландскитѣ Заветници. Расказъ П. Рялфъ Гемелъ. Издава Евангелската Училищна Печатница, Самоковъ. Цѣна 30 стотинки.

Медицинска Вѣсѣда. Мѣс. популярно списание. Година V. Книжка XI. Влдинъ

Медицински Сборникъ. Списание на Българскитѣ Лѣкари. Год. V. Брой 8, София.

Домашенъ Приятель, мѣсечно списание за наука, религия, промышленность и домашнство. Год. XI. Брой 8. Самоковъ.

Младина, иллюстрировано списание за дѣца. Год. VIII. Книжка IX и X. Назанлътъ.

Звѣздица, мѣсечно иллюстрировано списание за дѣца. Год. 8. Книжка IX. София.

Вѣстници: „Новъ Вѣкъ“, „Народни Права“, „България“, „Миръ“, „Прѣпорѣцъ“, „Странджа“, „Пловдивъ“, „Ловецъ“, „Орало“, „Голгота“, „Надежда“, „Дунавски Извѣстия“, „Народенъ Листъ“, „Извѣстникъ“, „Пандея“, „Варненски Общински Вѣстникъ“, „Земледѣлска Защита“ Брой 1, Плевенъ.

*) Този е единъ отъ стиховетъ на Английската пѣсень, която се намира прѣведена въ 145-тата пѣсень на Българскитѣ Духовни Пѣсни. Тукъ е прѣведенъ стихътъ буквално за да се разутже добръ смисълъта му. Бъл. Ред.